

**REPUBLIKA HRVATSKA
PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA**

**IZVJEŠĆE
O RADU
ZA 2003. GODINU**

Zagreb, ožujak 2004.

IZVJEŠĆE O RADU PRAVOBRANITELJICE ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA ZA 2003. GODINU (za razdoblje od 1.10.-31.12.2003. godine)

Uvod

Prema članku 3. Ustava Republike Hrvatske, uz slobodu, jednakost, nacionalnu ravnopravnost, mirotvorstvo, socijalnu pravdu, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavinu prava i demokratski višestranački sustav, ravnopravnost spolova predstavlja najvišu vrednotu ustavnog poretka i temelj za tumačenje Ustava.

To znači da sve odredbe Ustava Republike Hrvatske koje se odnose na temeljna prava i slobode treba tumačiti u kontekstu ravnopravnosti spolova kao temelja za tumačenje Ustava.¹

Na taj način iskazana je i politička volja zakonodavnog tijela državne vlasti da se Republika Hrvatska svrsta među sve one demokratske države koje svoj poredak grade uz puno priznanje i promicanje ravnopravnosti žena i muškaraca kao neizostavnog preduvjeta održivog razvoja.

Time su postavljeni temelji za donošenje pravnih propisa koji će stvoriti okruženje za razvoj jednakih mogućnosti za oba spola i za dosljednu provedbu tih propisa u praksi.

Dana 29. listopada 2001. godine, između Republike Hrvatske, s jedne strane, i Europskih zajednica i njihovih država članica, s druge strane, sklopljen je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Sklapanjem navedenog Sporazuma, Republika Hrvatska je i formalno preuzela obvezu usklađivanja cjelokupnog zakonodavstva s propisima Europske unije, iz čega proizlazi i potreba da se problematika ravnopravnosti spolova zakonski regulira na cjelovit način, a prema standardima koje propisuje zakonodavstvo Europske unije.

Područje jednakih mogućnosti za žene i muškarce sastavni je dio odredbi članka 69. i članka 91. stavak 3. navedenog Sporazuma, koje, između ostalog, ističu da će suradnja između stranaka potpisnica Sporazuma uključivati i prilagodbu hrvatskog zakonodavstva i u pogledu jednakih mogućnosti za žene i muškarce.

---

¹ Stajalište Ustavnog suda Republike Hrvatske izneseno u odluci br. U-III-1945/2000 od 14. ožujka 2001. godine: "Valja istaći da se u odredbi članka 3. Ustava ne utvrđuju slobode i prava čovjeka i građanina. Naime, u tom članku Ustav utvrđuje najviše vrednote ustavnog poretka koje se razrađuju i određuju u drugim odredbama Ustava, posebice u onima kojima se jamče slobode i prava čovjeka i građanina. Odredba članka 3. Ustava služi kao temelj za tumačenje Ustava i kao smjernica zakonodavca pri razradi ustavnih prava građana te je i upućena državnim tijelima, a ne neposredno građanima."

Nacionalni program Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji (objavljen u Narodnim novinama br. 30. od 27. veljače 2003. godine) određuje se u točki 4.3.1.4. prema *Ravnopravnosti spolova*. U tom dokumentu Vlada je kao svoje političke odrednice navela: «Vlada Republike Hrvatske promicanjem načela ravnopravnosti spolova nastoji učvrstiti ravnopravnost žena i muškaraca u svim područjima ljudskog djelovanja, podizati svijest o potrebi djelovanja za postizanje pune jednakosti žena i muškaraca».

Republika Hrvatska po prvi je put pristupila izradi posebnih antidiskriminacijskih zakona: Zakona o ravnopravnosti spolova, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i Zakona o istospolnim zajednicama (objavljenih u Narodnim novinama br. 116/03 od 22. srpnja 2003. godine).

U Programu Vlade Republike Hrvatske za mandatno razdoblje 2003.-2007. od 23. prosinca 2003. ističe se: «Jedna od najvažnijih zadaća Vlade je poticanje poboljšanja društvenog položaja žena kroz politiku ravnopravnosti spolova, zapošljavanja, plaća, poduzetničke djelatnosti i sudjelovanja u političkom i javnom životu».

Zakon o ravnopravnosti spolova

Zakon o ravnopravnosti spolova donio je Hrvatski sabor na sjednici 14. srpnja 2003. godine, a objavljen je u Narodnim novinama br. 116. od 22. srpnja 2003. godine. Stupio je na snagu 30. srpnja 2003. godine.

Zakonom se utvrđuju opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova kao temeljne vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, te definira i uređuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce u političkom, gospodarskom, socijalnom, obrazovnom i svim drugim područjima društvenog života. Definiira se diskriminacija na temelju spola – kao izravna, neizravna i kao uznemiravanje, te spolno uznemiravanje. Utvrđuju se državni mehanizmi postizanja ravnopravnosti spolova i mehanizmi zaštite načela ravnopravnosti spolova.

U glavi IX. Zakona o ravnopravnosti spolova pod nazivom *OSIGURANJE PROVEDBE ZAKONA* ustanovljeno je posebno tijelo, pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova.

Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova

Pravobranitelj/ica djeluje neovisno i samostalno, prati provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova i drugih propisa koji se tiču ravnopravnosti spolova i najmanje jednom godišnje izvješćuje Hrvatski sabor.

Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova je dužnosnik/ica Republike Hrvatske koju imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske.

Pravobranitelj/ica razmatra slučajeve kršenja načela ravnopravnosti spolova, slučajeve diskriminacije prema pojedincima ili grupama pojedinaca koje su počinila tijela državne uprave, jedinice tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave i druga tijela s javnim ovlastima, zaposleni u tim tijelima i druge pravne i fizičke osobe (članak 21., stavak. 2. Zakona o ravnopravnosti spolova).

U obavljanju poslova iz svojeg djelokruga pravobranitelj/ica je ovlašten/a upozoravati, predlagati i davati preporuke.

Pravobranitelj/ica je ovlašten/a od tijela iz članka 21. stavka 2. Zakona o ravnopravnosti spolova tražiti izvješća, a u slučaju neudovoljavanja zahtjevu, pravobranitelj/ica može tražiti provođenje nadzora od tijela koje obavlja nadzor nad njihovim radom.

Ako u obavljanju poslova pravobranitelj/ica sazna za povredu odredbi ovog Zakona s elementima kaznenog djela podnijet će prijavu nadležnom državnom odvjetništvu.

Pravobranitelj/ica ima pravo podnijeti prijedlog za pokretanje postupka ocjene ustavnosti zakona, odnosno ustavnosti i zakonitosti drugih propisa ako ocijeni da je povrijeđeno načelo ravnopravnosti spolova.

Ako pravobranitelj/ica utvrdi da je povrijeđeno načelo ravnopravnosti spolova zbog nesuklađenosti propisa s ovim Zakonom, predložiti će pokretanje postupka izmjene takvog propisa.

Pravobranitelj/ica donosi poslovnik o svojem radu kojim se uređuje način i organizacija rada, unutarnji ustroj stručne službe, te druga pitanja značajna za obavljanje poslova pravobranitelja/ice, koji potvrđuje Hrvatski sabor.

Aktivnosti pravobraniteljice za ravnopravnost spolova

Odlukom Hrvatskog sabora na sjednici 1. listopada 2003. (« Narodne novine» br. 157/03) pravobraniteljicom za ravnopravnost spolova imenovana je Gordana Lukač Koritnik.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova započela je rad bez financijskih sredstava za rad ureda i bez poslovnog prostora.

U Državnom proračunu za 2003. godinu nisu bila predviđena nikakva sredstva za rad Ureda pravobranitelja/ice za ravnopravnost spolova.

Stoga je načinjen financijski plan za 2003. godinu na temelju kojeg je od Vlade Republike Hrvatske zatraženo da donese rješenje o odobrenju sredstava na teret Tekuće zalihe Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2003. godinu, što je Vlada i učinila na

sjednici Vlade od 23. listopada 2003. godine. Sredstva su sjela na žiro račun pravobraniteljice za ravnopravnost spolova 19. studenoga 2003. godine.

Dakle, Ured je radio bez financijskih sredstava do druge polovice studenoga 2003. godine.

Usprkos tome, do tada su izvršeni potrebni poslovi radi dobivanja odobrenja za izradu pečata i za razvrstavanje pravobranitelj/ice za ravnopravnost spolova kao novog poslovnog subjekta prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti.

Nadalje, izrađen je financijski plan za razdoblje od 2004. godine do 2006. godine za razdjel 121, glava 05.

Nakon osiguranja financijskih sredstava izvršeni su poslovi javne nabave za opremanje Ureda pravobranitelja/ice.

Pravobraniteljica je odmah započela s traženjem poslovnog prostora za ured, te je u skladu s tim predala i zahtjev za dodjelu na korištenje poslovnog prostora za rad Ureda pravobranitelj/ice za ravnopravnost spolova.

Konačno, odlukom Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za upravljanje imovinom Republike Hrvatske od 9. prosinca 2003. godine dodijeljen je na korištenje poslovni prostor za rad Ureda pravobraniteljice za ravnopravnost spolova u Zagrebu, Preobraženska 4/I, **ali s početkom korištenja 1. ožujka 2004. godine kad iz prostora izade trenutajući korisnik**. Prostor je veličine 156,26 m².

Da bi ured mogao raditi i do 1. ožujka 2004. godine, započelo se s traženjem poslovnog prostora koji bi se u međuvremenu uzeo u zakup.

Zakonom o ravnopravnosti spolova predviđeno je da se uz pravobraniteljicu za ravnopravnost spolova imenuje jedan zamjenik, te iako to nije zakonski uvjet, zamjenik je predložen na temelju prijava na javni poziv.

Dana 8. studenog 2003. godine u tri dnevna lista objavljen je javni poziv za prijavu kandidata za zamjenika pravobraniteljice za ravnopravnost spolova sa sljedećim uvjetima:

- osoba muškog spola (temeljem odredbe čl. 19. st. 4. Zakona o ravnopravnosti spolova, NN 116/03) koja je osobnim zalaganjem poznata javnosti u području zaštite ljudskih prava
- VSS

To su jedini zakonski uvjeti i na poziv se javilo 15 kandidata, od kojih većina nije udovoljavala uvjetima.

Zbog nepostojanja poslovnog prostora poseban je problem bio primanje pošte i razgovor s kandidatima.

Zato su odabrana 4 kandidata s kojima je obavljen razgovor u kojem se posebno vodilo računa o zanimanju kandidata za pitanje ravnopravnosti spolova.

Nakon toga pravobraniteljica je Hrvatskom saboru predložila imenovanje mr. sc. Dragana Vukadina za zamjenika pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, kojeg je Hrvatski sabor imenovao 30. siječnja 2004. godine.

Pored ostalih navedenih poslova pravobraniteljica je radila na izradi Poslovnika o radu.

U cijelom razdoblju od 1.10.2003. do 31.12.2003. godine osim pravobraniteljice za ravnopravnost spolova nije bilo stalno zaposlenih službenika i namještenika.

Uz navedene aktivnosti, pravobraniteljica je:

- sudjelovala u radu okruglog stola o ulozi pučkog pravobranitelja u organizaciji Misije OEES-a u Republici Hrvatskoj - 7. listopada 2003.
- sudjelovala u izradi Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj koji izrađuje Ured za ljudska prava Republike Hrvatske - 20. listopada 2003.
- sudjelovala na tribini “Kako će zaživjeti antidiskriminacijske odredbe tek donesenog Zakona o ravnopravnosti spolova?”, KIC - 27. studenog 2003.
- sudjelovala na javnoj panel-diskusiji “Rodna ravnopravnost i hrvatsko društvo u zakonodavstvu i stranačkim političkim programima: kritike i perspektive” - 13. studenog 2003.
- sudjelovala u radu okruglog stola “Pravni položaj, rehabilitacija i socijalno uključivanje osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj” u organizaciji Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži –14. studenog 2003.
- sudjelovala u radu okruglog stola “Europski sveučilišni sustav i ženski studiji” u organizaciji Centra za ženske studije uz potporu Europske komisije sa sjedištem u Zagrebu u okviru CARDS programa – 14. studenog 2003.
- sudjelovala u radu savjetovanja “Obiteljski zakon – novine, dvojbe i perspektive” koje su organizirale Narodne novine d.d. u sklopu programa pravne edukacije i informiranja u suradnji s Ministarstvom rada i socijalne skrbi RH – 20. i 21. studenog 2003.
- sudjelovala u radu seminara “Od zakonodavstva do akcije: ravnopravnost muškaraca i žena” na Pravnom fakultetu u Zagrebu - 4. prosinca 2003.

- sudjelovala u radu okruglog stola “Sudska zaštita kolektivnih, difuznih i grupnih interesa”, Hrvatski pravni centar - 15. prosinca 2003.
- sudjelovala u radu stručnog skupa o izgradnji sustava azilantskog prava u Republici Hrvatskoj u organizaciji Hrvatskog pravnog centra – 16. prosinca 2003.

Također se odazvala pozivima na različita stručna predavanja, tribine i promocije dokumenata Vijeća Europe.

Sve navedene aktivnosti bile su važne prigode za promoviranje Zakona o ravnopravnosti spolova i uloge pravobranitelja/ice za ravnopravnost spolova, posebno radi stručnjaka/inja koji/e su sudjelovali kao predstavnici/e državnih tijela Republike Hrvatske, osobito odgojnih i obrazovnih ustanova, medija, sudova i policije te radi predstavnica/ka međunarodne zajednice u Republici Hrvatskoj (posebno Europske komisije, OESS-a, ODIHR-a - Ureda za demokratske institucije i ljudska prava, UNIFEM-a i veleposlanstava u RH, sveučilišnih profesora/ica iz inozemstva) i nevladinih organizacija koje se bave problematikom ravnopravnosti spolova.

Na taj je način pravobraniteljica nastojala biti u tijeku sa zakonodavnim izmjenama, sudskom praksom u pitanjima diskriminacije te radom na školskim udžbenicima i mnogim drugim pitanjima važnima za primjenu Zakona o ravnopravnosti spolova.

U razdoblju na koje se ovo izvješće odnosi pravobraniteljici se, iz gore navedenih razloga, neformalno obratilo nekoliko osoba i nevladinih organizacija zbog nasilja u obitelji i spolnog uznemiravanja na radu te radi davanja stručnih savjeta vezanih za mogućnosti primjene Zakona o ravnopravnosti spolova u njihovim slučajevima.

U tijeku tih savjetodavnih postupaka, pravobraniteljica je posebno upozorila na članak 2. Zakona prema kojem nitko ne smije trpjeti štetne posljedice zato što je kao svjedok ili žrtva diskriminacije na temelju spola dao iskaz pred nadležnim tijelom ili upozorio javnost na slučaj diskriminacije, kao i na mogućnost sudske zaštite kada u slučajevima diskriminacije osoba koja se smatra oštećenom može zahtijevati naknadu štete prema propisima obveznog prava o odgovornosti za štetu.

Usprkos tome, nije bilo ni jednog zahtjeva za pokretanje postupka temeljem odredbi.

Posebno se ukazuje na odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova prema kojima su pravobranitelj/ica i osobe zaposlene u njegovom/njezinom uredu dužni podatke za koje su saznali u obavljanju poslova čuvati kao službenu tajnu, te odredbu prema kojoj se svatko može obratiti pravobranitelju/ici zbog povreda odredbi Zakona bez obzira je li neposredno oštećen/a, osim ako se oštećena strana tome izrijeком protivi.

Zbog tih odredbi pravobraniteljica nije mogla djelovati u tim slučajevima bez zahtjeva za pokretanjem postupka, odnosno protivno volji stranaka.

Također, nevladine organizacije ne žele pokrenuti postupak protivno volji oštećenih osoba.

Strah od gubitka radnog mjesta i daljnjeg šikaniranja očigledan je razlog da se stranke radije odlučuju na bolovanja ili na drugi način rješavanja problema, posebno zbog nerazumijevanja okoline ili izravnih upozorenja svjedoka da ne žele i neće svjedočiti.

Međutim, Zakon o ravnopravnosti spolova daje mogućnosti da se na razini podizanja svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova stvari promijene i procjena je pravobraniteljice da to treba i biti prioritet u njezinu radu.

Samo se tako postupno može postići povjerenje u postojanje pravne države i njezine institucije.

Konačno, radi promicanja Zakona o ravnopravnosti spolova i uloge pravobranitelja/ice za ravnopravnost spolova, pravobraniteljica je ostvarila suradnju s medijima davanjem intervjua i izjava dnevnim listovima te nastupom u televizijskim emisijama "Forum" i "Res publica".

Zaključno

U razdoblju od 1.10.2003. godine do 31.12.2003. godine pravobraniteljica za ravnopravnost spolova poduzela je mjere i aktivnosti u cilju uspostave rada Ureda pravobranitelja/ice za ravnopravnost spolova te promoviranja Zakona o ravnopravnosti spolova i uloge pravobranitelja/ice za ravnopravnost spolova kao novog tijela koje je iznimno značajno za provedbu tog Zakona radi ostvarivanja ravnopravnosti spolova kao jedne od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

predlaže

da Hrvatski sabor primi k znanju Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2003. godinu.